

DRENGENE I SKYGGEN

DRENGENE I SKYGGEN

Indhold

- 2 Kort om forestillingen
- 2 Forord
- 3 Dobbeltgænger, af Christian Daugaard
- 4 Forbrydelse og straf, af Torkil Lausen
- 6 Både offer og krænker, af Lone Havemann & Jesper Berg
- 8 Det uartige barn, af Brødrene Grimm
- 8 Den rene ondskab, af Carsten Jensen
- 9 Lyst og smerte, kærligheden og døden, af Sten Lange

Medvirkende

Olof: **Kristian Halken**

Arne: **Jess Ingerslev**

Anders: **Tom Jensen**

Christoffer: **Morten Lützhøft**

Memo: **Janus Nabil Bakrawi**

Olle: **Morten Eisner**

Per: **Søren Malling**

Stefan (vagt): **Peder Holm Johansen**

Tommy (vagt): **Carsten Bjørnlund**

Moderen: **Lotte Olsen**

Central kameraovervågning, Ringe

Instruktion **Kim Bjarke**

Scenografi **Christian Friedländer**

Spillested

**Betty Nansen Teatrets anneksscene EDISON,
Edisonsvej 10, 1820 Frederiksberg C**

Spilleperiode

**28. august - 30. september 2000
Ma.-fre. kl. 19, lø. kl. 17**

Billettelefon

**Betty Nansen Teatret, tlf. 33 21 14 90
(ma.-fre. 14-18, lø. 14-16) Fax 33 25 22 25.
BilletNet 70 15 65 65**

Redaktion **Kitte Wagner**

Layout **Iben Kofod**

Christian Vogt: Male Nude, 1969

DOBBELTGÆNGERI

It looks like freedom
but it feels like
death
it's something in
between, I guess.

Leonard Cohen.

Inden under bor galskaben og det meningsløse drab, hvis du vil være menneske, må du modsige dig selv. Sådan er det: på bagsiden af foråret vokser der en kødædende igle, studieværten spytter blod på sin vejrudsigt. Vi er større end vi tror, mere uhyggelige end vi drømmer om. På denne umulighed gør vi gymnastiske spring: lige inden under bor misundelsen og den kinesiske vandtortur, bedst som vi sige vore fuglelyde, begynder røven at tale: "Glubende galmod, sikken rærlig platpis". Inden under stemmen er der en behagelig ventetone, dernæst anden verdenskrig og nytårets afsprængte fingre. U, hvor det kilder når vi vakler afsted på bukkede stylter: med knuste ankler og kønnet i en snor, så dumt at det er løgn.

Vi gør det modsatte, ved hverken ind eller ud: når vi elsker dør vi, midt i intimiteten er der en stilhed, der slår trommehinderne ind. Sådan iscenesætter vi katastrofen, sådan holder vi den på afstand, drages og frastødes som tidevandet hen over den druknedes smil. Alting er både rørende og fatalt, snart er du krybdyr, snart får du undrende din barndom retur: et ådsel i gule gummistøvler, en stank af sæd og bedstemødres hår.

Inden under bor skønheden og fortabelsen, det hele er udført i violet glasur, kannibalernes hænder foldet dekorativt i hinanden. Vi leger med ilden, gør vi, fremfører en stolt kødhakkermusik, mens månen står op og alle bevægelser bliver lange og tunge af betydning. Inden under bor nervøsiteten og det tidsindstillede fordærv, lyden af be-bop og odontologi, døden med sin hæslige rokokofrisure redt åh så sirligt op. Sådan rummer vi det grusomme: lægger det på plads, kalder det ondt.

Inden under bor grimheden og alle nobelpriserne, det trækker fra mellemgulvet, nogen har strintet pis på den hvide dug. Inden under bor psykopaterne og halvdelen af Det Svenske Akademi: se godt på dem, for det er dig selv du ser. Inde bag deres ansigt er der ti andre ansigter og inde bag dem et landskab, der ligner dit eget, de samme bakker, det samme ustadige vejr. For at være mennesker må du modsige dig selv: sædelighedsforbryderen, brandstifteren, voldsmanden og svindleren, dette er dine dobbeltgængere, det menneskelige ganget op i sig selv til det tipper og bliver grotesk. Det er så rædselsfuldt, fordi det er så virkeligt. Se på det. Dit eget dinglende fjæs.

Christian Graugaard

Christian Graugaard (f. 1967) er læge og ph.d. på en afhandling om sex og normalitet. Desuden er han lyriker og fast skribent ved dagbladet Politiken

DRENGENE I SKYGGEN

AF LARS NORÉN

Der bor et gennemsnitsmenneske inden i enhver psykopat

Sidste år satte vi dagsordenen og vandt Reumert-prisen for årets bedste forestilling med Lars Noréns mesterværk, Personkreds 3. I år blænder vi op for danmarkspremieren på næste del af trilogien om klassesamfundets død

Syv vidt forskellige mænd sidder fængslet på ubestemt tid for forbrydelser, alle ville ønske aldrig havde fundet sted. Ingen har lyst til at sige sandheden, men den slipper alligevel ud i dette skånselsløst ærlige portræt af velfærdssamfundets afgrund, hvor fanatikere og pædofile, barnemordere og voldtægtsforbrydere har deres gang.

Hvad får en mand til at sætte ild til sin mor? Hvorfor forgriber nogen sig på mindreårige børn? Hvilke drømme flyver igennem hovedet på en massemorder?

Lars Norén bærer ikke fløjlschandsker, når han skildrer livet bag murene, hvor dagene går med lige dele bibellæsning, gruppeterapi og hård fysisk træning. Ubønhørligt trævles tragedierne op. Langsomt lærer vi mennesket bag forbrydelsen at kende. Og spørgsmålet er, om der i virkeligheden bor et gennemsnitsmenneske inden i enhver psykopat?

Nyborg Statsfængsel

FORORD

Hvordan er det moderne straffesystem? Hvad er en krænker? Hvordan kan det være, at nogen idømmes tidsubestemte straffe? Findes der forbrydelser som aldrig kan sones? Hvad er det onde? Hvor går grænsen mellem de farlige og de forbudte lidenskaber?

Det er blandt andet de spørgsmål vi gerne vil diskutere med vores publikum, når vi på Betty Nansen Teatret har premiere på Lars Nóréns stykke "Drengene i skyggen." Derfor har vi i dette studiemateriale valgt at tage udgangspunkt i den del af straffesystemet, som har med seksualforbrydere at gøre - eller krænker som de kaldes i fagsproget - og om den form for straf, nemlig forvaring, som Lars Norén skildrer i sit stykke.

Studiematerialet er primært skrevet til samfundsfaglærere og dansklærere. Vi håber, at I sammen med jeres elever, vil kunne sætte ild til hele diskussionen om det moderne straffesystem og om det sprængfarlige krydsfelt mellem skyld og straf, kærlighed og død, som til alle tider har optaget mennesker i almindelighed og kunstnere i særdeleshed.

krænker

FORBRYDELSE OG STRAF

Uddrag af forordet til Torkil Lausen: Fra forbedringshus til parkeringshus
- magt og modmagt i Vridsløselille statsfængsel, Hans Reitzels Forlag, 1998

"Det forekommer mig at synet på forbrydelse og straf er under forvandling i vores del af verden i disse år. At der er ved at etablere sig et nyt grundsyn, nye strategier og nye praksisser på området. Straffesystemet udvikler sig ikke efter, hvad der nytter. Målet for dets kvalitet er ikke lavere recidivprocenter (mængden af fanger som vender tilbage i straffesystemet). Ej heller er udviklingen udtryk for en stadig stigende grad af humanitet. Udviklingen af straffesystemet reflekterer og indvirker på bredere sociale processer.

60'erne og 70'erne var præget af ideer om resocialisering og en vis behandlingsoptimisme i straffepolitikken. Disse år bød på forestillinger og forslag til "alternativer til fængsel" i humanismens navn. Noget, som i den udstrækning det overhovedet blev til noget, imidlertid ikke reelt var alternativer til fængslet, men i realiteten blev en udvidelse af det "fængselsagtige" ude i samfundet.

Første halvdel af 80'erne var præget af skuffede forventninger, nihilisme og stilstand. Fra midten af 80'erne og fremefter begyndte synet på forbrydelse og straf atter at udvikle sig. Hvordan man skal beskrive de nye tendenser er der uenighed om. De er blevet beskrevet som nyklassicistiske, fordi de indeholder træk fra 1700-tallets tankegods. Andre betegner ændringerne som radikalt moderne, mens andre igen mener forandringerne sprænger modernitetens ramme og betegner dem som postmoderne. Der er således bred enighed om, at noget nyt er under udvikling, men uenighed om karakteren og årsagerne til dette skifte.

Den norske sociolog Nils Christie (1995) har fremstillet 90'ernes fængsel som "bevidst påførelse af pine" og ikke mindst ved at se på USA, påvist hvordan kriminalitetskontrol i stigende grad antager privatkapitalistisk og industriel karakter. Herunder den fængselsform, hvor den dømte i elektroniske fodlænker afsoner i eget hjem. En afsoningsform, som måske er på vej til Danmark via Sverige. Det er et eksempel på hvordan det fængselsagtige er sluppet uden for muren, snarere end et "humanistisk alternativ", der vil mindske antallet af fanger i fængslet."

Hjørring Arrest med selvmordsforebyggende etageadskillelse

FORVARING dvs. tidsubestemte straffe

Paragraf 70

En person kan dømmes til forvaring (242*) hvis:

Stk. 1

1. Han findes skyldig i drab, røveri, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i paragraf 266 nævnte art eller brandstiftelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser og
2. det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, herunder navnlig om tidligere kriminalitet, må antages at han frembyder nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og
3. anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Stk. 2

En person kan endvidere dømmes til forvaring hvis:

1. Han findes skyldig i voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg herpå og
2. det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om hans person, om tidligere kriminalitet, må antages, at han frembyder væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed og
3. anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.

(242) Sanktionen er tidsubestemt. Bestemmelse om ændring eller om endelig ophævelse af en foranstaltning efter paragraf 68-70 træffes ved en kendelse efter begæring af anklagemyndigheden, anstaltsledelsen, bistandsværgen eller den dømte.

Nyborg Statsfængsel

BÅDE OFFER OG KRÆNKER

Eksperter mener, at kun fem procent af de personer, som forgriber sig seksuelt på børn, er egentlig pædofile. De fleste krænkere er 'almindelige' mennesker, som har levet under et psykisk pres i længere tid, før de krænker et barn. De er sjældent drevet af sex, men de er alle selv ofre for grove omsorgssvigt.

Når et menneske krænker et barn seksuelt, handler det oftest om noget helt andet end sex. Krænkeren seksualiserer sin adfærd for at få opfyldt et andet behov. Det kan være et behov for ømhed, et behov for at føle kontrol eller et behov for at komme af med vrede. Der findes ingen undersøgelser, der giver et klart billede af, hvem børnekrænkerne er. Billedet er grumset, fordi mange krænkere dels går uopdagede omkring og dels ikke afslører deres inderste tanker, når de deltager i undersøgelser. Men to undersøgelser, en amerikansk fra 1979 (1) og en svensk fra 1984 (2), peger dog på nogle fællestræk hos seksualkrænkerne.

I den første undersøgelse konkluderer den amerikanske psykolog, Ph.D. Nicholas Groth, at drivkraften bag seksuelle overgreb ikke er sex, men snarere vrede og afmagt.

I Groths undersøgelse indgår interview med 2.000 dømte seksuelle krænkere. Nicholas Groth spurgte krænkerne, hvilket motiv der lå bag deres overgreb, og 95 procent af dem fortalte, at de i perioden inden overgrebene havde været i socialt pressede situationer. Halvdelen af disse krænkere havde under dette pres følt en pludselig vrede, som var endt i et overgreb.

Den anden halvdel af krænkerne havde i længere tid følt sig magtesløse og gav udtryk for, at de ved at begå overgreb havde prøvet at få kontrol over deres liv.

De sidste fem procent af de interviewede fortalte, at de havde begået sadistisk prægede krænkelser, hvor aggressionen og det at tilføjede ofret smerte var blevet erotisk ladet.

"Hvad vi skulle afsky, det er ikke synderen, men synden", skrev den norske præst og sociolog Eilert Sund i 1855.

Marcus Harvey: Myra, 1995
Portræt af berygtet engelsk barnemorderske,
malet med aftryk af barnehænder

FAKTABOKS 1 FORSKELLIGE SLAGS KRÆNKERE

1. De sadistiske krænkere (fem procent) - psykisk syge personer, der optræder perverst og voldeligt under deres overgreb på børn.
2. De vrede krænkere (45 procent) - personer, der i de fleste tilfælde er venlige og omgængelige. Som i angst over for andre undertrykker deres vrede. Vreden kommer ud via impulsive overgreb.
3. De magtesløse krænkere (50 procent) - personer, som gennem planlagte overgreb prøver at genvinde magt og kontrol over deres situation.

FAKTABOKS 2 PROFIL AF EN KRÆNKER

Ud fra materialet i en interviewundersøgelse af 2.000 seksualkrænker (1) tegnede den amerikanske psykolog, Ph.D. Nicholas Groth, følgende portræt af krænkerens psyke:

1. Krænkerne lider af mangel på dømmekraft. De kan ikke se effekterne/resultaterne af deres handlinger.
2. Krænkerens tolkning af virkeligheden bliver fordrejet, fordi de projicerer deres egne ønsker, vrede eller fornedrelse over på andre.
3. Krænkerne oplever ingen følelsesmæssig forståelse eller empati, deres referencepunkt er dem selv. (Da de selv har et ødelagt følelsesliv, ser de ikke, at de volder andre skade.)
4. Krænkerne mangler selvindsigt.
5. Deres selvopfattelse er lav. De oplever, at deres liv er kontrolleret af situationer eller opståede følelser, ikke af dem selv.
6. De har ingen selvtillid og ser derfor ned på og afviser andre, hvilket leder til, at de selv bliver afvist.
7. 60 procent af krænkerne har diagnosen karakterafviger.

UDDRAG af Lone Havemann og Jesper Berg:

Både offer og krænker, Sygeplejersken, 19. maj 1999, 99. årgang

Inde
spær
ring

DET UARTIGE BARN

Der var engang et uartigt lille barn, som ikke ville gøre hvad dets mor sagde. Derfor var Vorherre slet ikke glad for det, og lod det blive syg. Ingen læge kunne hjælpe det, og kort tid efter døde det. Da kisten var sat ned i graven og jorden var kastet til, så man pludselig dets lille arm stikke i vejret. Det hjalp ikke, at det blev lagt ned og jorden dækket over igen, armen kom stadig ud.

Moderen måtte da selv gå ud til graven og give det et slag over armen, sådan som hun havde gjort da barnet levede. Så blev armen trukket ned under jorden og barnet havde ro i sin grav.

Brødrene Grimm, Grimms eventyr
Nyt Nordisk Forlag, 1993

Foto: Finn Fønss

Christian Lemmerz: Horror Vacui
(Roll over Giacometti),
udsnit, 1987

DEN RENE ONDSKAB

“Det var meget menneskeligt, siger vi om en handling, vi føler, vi bør fordømme, men i grunden godt forstår. De to ord menneskeligt og forståeligt er synonyme for os. Det vi forstår er også menneskeligt og omvendt, og når vi gentager det romerske ord, at intet menneskeligt bør være os fremmed, mener vi det som en øvelse i tolerance og en opfordring til udvidelse af vores menneskekundskab.

De handlinger, vi ikke kan forstå, kalder vi til gengæld umenneskelige og antyder dermed, at det onde er uden for os selv, og at vi i ondskaben ikke realiserer os selv, men noget andet.

Er det sandheden? Eller er det her, vi tager så grundlæggende fejl?”

Carsten Jensen, Jeg har set verden begynde
Rosinante, 1996

LYST OG SMERTE, KÆRLIGHEDEN OG DØDEN

"Jeg kan lide at se ham krakelere. Jeg kan lide at pille hans forsvarsværker ned, ét efter ét. Jeg kan lide at køre ham længere ud, end han tror han kan klare. Jeg kan lide at se ham blive sanseløs af smerte, vanvittig af smerte og lammet af frygt. Jeg vil ingen begrænsninger have. Jeg vil have totalitet! Og det er noget af det, der er så fascinerende ved min kæreste, at han er så utrolig total. Hvis jeg vidste han genopstod, ville jeg slå ham ihjel hver dag. Det ville jeg.

Det skal lige gøre klart, som virkeligheden er, kunne jeg aldrig finde på at slå noget menneske ihjel, men trangen, lysten...Trangen ser jeg som det optimale ønske om kontrol. Om at eje. At nogen tilhører én. At fastholde situationen. At få det hele. At der ingen grænser er for mig. At nogen vil give mig alt.

Trangen til at slå ihjel har jeg haft i seksuelle ophidselsessituationer altid, men det har været meget forbudt. Med min kæreste er det ikke bare forbudt. Og det er noget af det mest fantastiske ved vores forhold.

Det er noget med at gøre sig til herre over livet og døden."

Sten Lange: I lyst og smerte - en bog om sadomasochisme, Tiderne skifter, 1994

Illustration fra bogen

"Det er ikke nogen specielle typer, det går galt for. Det troede jeg måske også selv engang, men det kan lige så vel være lægen, der er begyndt at tage nogle piller, som bliver til flere og flere, og til sidst går det ned ad bakke. Men vi vil jo ikke vide det, vi vil ikke tale om det. Der findes så mange fantastiske livshistorier, som på samme tid siger noget om vores samfund og om mennesket og vores muligheder. Der er mekanismer i samfundet, som vi tror vi kender, men som pludselig kan påvirke vores verden i en anden retning, end vi troede. Og det værste er, at mange mennesker slet ikke er klar over hvor meget skræk og rædsel de kan skabe ved kun at tænke på sig selv."

Fra: Samtale med det onde - interview med Lars Norén, Weekendavisen 30. dec 1999 - 6 jan. 2000

